

září | 2019

ZPRÁVY

Z MINISTERSTVA ZEMĚDĚLSTVÍ

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

O STAVU ČESKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ

str. 05 až 07

Největší sázení stromů
str. 03

Dotace pro malé i velké
str. 04

Přínos pro venkov
str. 09

Poznejte cestu potravin
str. 11

VÁŽENÍ ČTENÁŘI,

loňský rok byl v Evropě nejteplejším za celou historii měření, tedy od roku 1910. Teplotní průměr byl o téměř dva stupně vyšší proti dlouhodobému normálu. Samo o sobě by to nebylo tak dramatické, pokud bychom takových roků neměli již několik za sebou.

Každý rok přibývá obcí, do kterých se musí voda dovážet v cisternách. Někdy i tak trochu nenápadně, když se cisterna přistaví k vodojemu, a člověk tak ani nepozná, že je vlastně sucho. Voda z kohoutku mu totiž stále teče. Takový stav je však dlouhodobě neudržitelný. Zajistit pitnou vodu pro naše občany je v období sucha jedním z nejdůležitějších úkolů, které jako Ministerstvo zemědělství řešíme. Je nepochybné, že musíme přijít s dlouhodobým řešením, které zajistí vodu pro nás i pro další generace.

Česká republika je hlavním evropským rozvodím. Na našem území pramení mnoho řek, žádná velká k nám však nepřitéká a veškerá voda, která u nás naprší nebo vyvěrá, odtéká. Právě proto intenzivně podporujeme opatření, která pomáhají zadržet vodu v krajině, budujeme remízky, malé rybníky, dělíme rozsáhlé zemědělské lány biopásy. Chceme rozmanitou krajinu s lepší schopností absorbovat vodu.

To však nestačí. Souběžně musíme budovat i nové vodní nádrže, protože jen při několikaměsíčním suchu zajistí pitnou vodu pro občany. Podzemní zdroje vody nejsou dostačující; kde dříve byly studny hluboké sedm metrů, jsou dnes čtyřicetimetrové. A i v nich se voda ztrácí. Musíme proto co nejvíce obcí napájet na silné, takzvané páteřní vodovody. A ty je třeba napájet z dostatečně silných povrchových zdrojů vody. Jedině tak zajistíme, že města a obce nezůstanou v létě několik měsíců bez pitné vody.

Miroslav Toman
ministr zemědělství

OBSAH:

PŘÍRODA

ZASAĎTE STROM...

Historická akce v historickou chvíli. Přijďte zasadit les budoucnosti.

03

EKONOMIKA

KDE POMOHLY EVROPSKÉ PENÍZE?

Zemědělské dotace z Programu rozvoje venkova jdou malým, středním i velkým podnikům. Podívejte se na podporu projektů podle velikosti podniku.

04

ROZHOVOR

ROZBÍT VELKÉ ZEMĚDĚLSKÉ PODNIKY JE EKONOMICKÝ NESMYSL

Rozhovor s předsedou Zemědělského svazu Martinem Pýchou o českém zemědělství.

05

DOTACE

PENÍZE PRO TUZEMSKÉ RYBY

České rybářství se může těšit na dalších 130 milionů korun!

08

ROZVOJ VENKOVA

STATEK, KTERÝ POMÁHÁ

Květná Zahrada jako jeden z realizátorů sociálního zemědělství v ČR.

09

STRUČNĚ V ČÍSLECH

VÝBĚR ZPRÁV

Pěstování léčivků je v Česku zase na vzestupu. Agropotravinářský komplex získal loni podporu ve výši 66 miliard korun z národních a evropských zdrojů.

10

TV POŘAD

ČUNDR PO ČESKÉM VENKOVĚ

Nový cyklus o životě na venkově.

11

Na titulní straně: **Martin Pýcha**

PŘÍRODA

ZASAĎTE STROM...

České a moravské lesy se potýkají s kůrovcovou kalamitou. Proto se státní podnik Lesy České republiky rozhodl uspořádat největší zalesňovací akci svého druhu „Den za obnovu lesa“, která se uskuteční v sobotu 19. října po celé republice.

“

Nebudeme upřednostňovat žádnou funkci lesa: ani hospodářskou, ani ekologickou, ani rekreační. Všechny musí fungovat v souladu.

Miroslav Toman, ministr zemědělství

”

Lesníci na 14 místech v zemi představí návštěvníkům les, který vyrůstá místo uhynulých porostů. Je smíšený z několika desítek původních druhů českých dřevin, přizpůsobený měnícímu se klimatu, schopný zadržet vodu a odolnější vůči škůdcům. Pro obnovu bude připraveno 20 až 25 druhů sazenic listnáčů doplněných několika vybranými druhy jehličnatých stromů, zejména jedlí a borovic.

Každý účastník akce si bude moci zasadit libovolný počet sazeniček. Vedle sázení stromů budou lidé i uklízet vytěžené plochy nebo stavět oplocení nové výsadby, které ochrání sazenice před zvěří. Nářadí bude k dispozici na místě. Účastníci budou také moci zhlédnout ukázky lesní techniky i práce v lese, seznámit se s lesní pedagogikou nebo využít nabídku půjčovny kol. Podrobnosti a lokality, kde se můžete připojit, zjistíte na:

www.sazimelesynovegenerace.cz

Kyslíková bomba

1 listnatý strom
vyprodukuje

**1000 l kyslíku
za den**

Čistička vzduchu

vysoký dub či
borovice

**snižují prašnost
o 50 %**

Klimatizace

v lese je

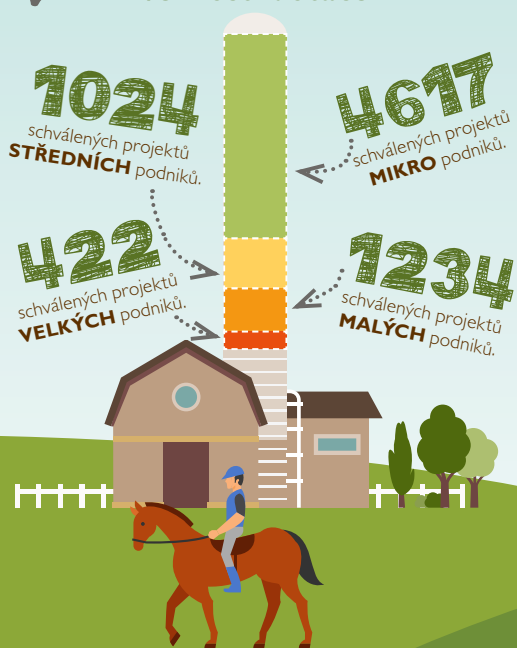
**o 3 °C
méně než
v okolní
krajině**

PŘÍRODA

KDE POMOHLY EVROPSKÉ PENÍZE?

Díky Programu rozvoje venkova 2014–2020 již do českého zemědělství připutovalo nebo bude brzy vyplaceno téměř 72 miliard korun, což je více než 80 % z celkové částky. Zemědělcům se úspěšně daří čerpat peníze z EU. Podívejte se, jaké podniky finanční pomoc čerpaly.

Schválení projektů dle velikosti dotace

Čerpání v PRV 2014–2020

20 mld. korun zbývá k závazkování (z toho **8 mld.** za projekty)

22 mld. korun je zazávkovaných (z toho **14 mld.** za projekty)

50 mld. korun bylo proplaceno (z toho **12 mld.** za projekty)

Osmé kolo Programu rozvoje venkova se zaměří mimo jiné na podporu boje s kůrovcovou kalamitou. Podmínky pro poskytování dotací byly upraveny tak, aby vlastníkům lesů tento boj usnadnily. Při žádosti o podporu budou zvýhodněni menší vlastníci. Podpořeny budou i investice do potravinářských podniků či projekty na diverzifikaci příjmů zemědělců. Ministerstvo pravidla zjednodušilo, aby byla pro žadatele méně administrativně náročné. Celkem je v tomto kole přichystáno více než 1,6 miliardy korun. Žádosti o dotace mohou zájemci posílat prostřednictvím Portálu farmáře od 8. do 29. října 2019.

96,82 hektaru zemědělské půdy bylo podpořeno protierozními opatřeními a budování biocenter, biokoridorů a malých nádrží

*data uvedená v infografice jsou platná k 30. 6. 2019

ROZHOVOR

ROZBÍT VELKÉ ZEMĚDĚLSKÉ PODNIKY JE EKONOMICKÝ NESMYSL

Právě vrcholí jednání o Společné zemědělské politice EU po roce 2020. Čeští zemědělci se snaží zvrátit zastropování přímých plateb a vyjednat lepší podmínky, než měli doposud. O situaci v tuzemském zemědělství jsme mluvili s předsedou Zemědělského svazu České republiky Martinem Pýchou.

Jak zemědělci hodnotí letošní úrodu?

Záleží, v jaké oblasti naší republiky hospodaří a na plodině či skupině plodin. U obilovin je výsledek o něco lepší než v loňském roce, u řepky je výsledek zase o něco horší. Celorepublikově jsou letošní výsledky na dlouhodobém průměru, ale musíme si uvědomit, že v posledních letech byla většina zemědělců postižena suchem, takže klesla i průměrná úroveň. V oblastech, kde se loni a letos přemnožil hraboš polní, jde v některých případech o katastrofu. V celkových číslech se tato katastrofa neprojeví, ale pro jednotlivé zemědělce mohou škody způsobené tímto polním škůdcem znamenat existenční potíže. Výrazně horší situace je u píce. Na sklizni senáží a sena se podepsalo sucho a pokračuje tak situace z minulého roku. Zemědělci sice zareagovali a pěstují krmiva na větší výměře, ale výrazně tím klesá produktivita produkce krmiv. Je otázka, jaké budou konečné výsledky sklizně

okopanin. Lze očekávat, že se dále sníží produkce brambor i cukrovky. U druhé plodiny se navíc zemědělci potýkají s prudkým propadem cen v důsledku přebytku cukru na trhu.

Hlavním tématem posledních let je sucho. Jak proti němu zemědělci bojují? Máte v plánu podnikat v budoucnu ještě další kroky proti suchu, domlouváte se na postupu s ostatními zemědělci, nebo to řešíte individuálně?

Zemědělci řeší problém sucha již několik desetiletí, stranou zájmu veřejnosti. Za posledních přibližně 30 let došlo k pronikavým změnám. Bohužel všechny změny není možné zvládnout jen vlastními silami a řada z nežádoucích změn byla zaviněna nevhodně nastavenými pravidly. Příkladem může být největší problém, a to je ubývání organické hmoty v půdě. Řada zemědělců byla nucena z ekonomických důvodů zrušit živočišnou výrobu a nedostatek organických hnojiv se projevuje úbytkem této hmoty v půdě. Přitom právě organická hmota dokáže zachytit a udržet v půdě více vláhy, kterou rostliny mohou následně využít pro svůj vývoj. V reakci na opakující se suchá období zemědělci využívají nové technologie, které minimalizují odpar vody z půdy, pěstují mezplodiny, používají techniku s většími záběry a sdružují více pracovních operací, aby snížili množství přejezdů po na polích. Používají techniku se speciálními pneumatikami nebo pásy, čím snižují zhutnění půdy, nahrazují operace, které zvyšují odpar vody z půdy jinými atd. To vše ve spojení s výzkumnými

ústavy, univerzitami i na základě zkušeností z praxe. Jde o nikdy nekončící vývoj. Spolu s nevládními zemědělskými organizacemi i Ministerstvem zemědělství jednáme o dalším možném postupu boje se suchem a věřím, že se přiblížíme k ideálnímu stavu.

Osm let stojíte v čele Zemědělského svazu. Co se mezitím změnilo na chování zemědělců, na jejich přístupu k péči o krajinu? Jsou podle vás v něčem ještě velké rezervy?

Změnilo se toho hodně. Péče o krajinu a boj se suchem spolu velice úzce souvisí. Zemědělci dnes mnohem více zvažují dopad svého hospodaření na krajinu a naopak, jak se přizpůsobit klimatickým změnám. Až donedávna byli zemědělci v boji se suchem takřka sami a v poslední době se dostávají pod velký tlak veřejnosti, která nevidí ten obrovský pokrok. Kdyby na vývoj klimatu reagovali všichni stejně, jako zemědělci, možná bychom byli v tomto boji mnohem dál. Velké rezervy vidím v množství organické hmoty v půdě. Pro její zvýšení jsou možné pouze dvě cesty, nejlépe obě současně. První z nich je vyšší zájem o tuzemské potraviny živočišného původu. Druhou je zvýšení podpory živočišné výroby.

Co českému zemědělství chybí?

Jasný směr, nebo chcete-li dlouhodobá vize, kam se má zemědělství ubírat. V jednu chvíli „vše vyřeší trh“, v jiné je nutné vyrábět obnovitelné zdroje energie, v další je nutné dělat ze zemědělské krajiny zahrádku. A pokaždé jde jedno rozhodnutí proti tomu předchozímu.

Často se objevuje názor, že velké podniky poškozují krajinu a život na venkově. Je jejich hospodaření skutečně horší než hospodaření menších podniků?

Já s tímto názorem nesouhlasím. Jsou jen dobří nebo špatní hospodáři a nezáleží na velikosti, ani formě hospodaření. Často se hovoří o tom, že malí zemědělci žijí přímo v místě podnikání, že velcí hospodaří na pronajaté půdě. Ale i majitelé a zaměstnanci středních a větších podniků žijí v místě podnikání. I samostatně hospodařící si pronajímají půdu. Nedovedu si představit, že by jakýkoli zemědělec na poli, které se skládá z mnoha parcel,

odpovědně hospodařil jen na svých a pronajaté z péče vynechával. Navíc většina našich členů podporuje komunitní život v místech, kde hospodaří. Od podpory společenských akcí, sportovních aktivit a kroužků až například po hasiče. Máme členy, kteří ve spolupráci s regionem budují cyklo a hipostezky (stezka pro jezdce na koních), opravují kostely, vaří obědy pro starší obyvatele vesnic, organizují dožínky atd. Především ale zaměstnávají lidi na venkově.

Mají mít velké zemědělské podniky nárok na dotace?

Samozřejmě ano. Pokud máme zájem na tom, aby se čeští zemědělci starali o naši krajinu, musíme jim za tuto péči zaplatit. Pokud si Evropská unie či naše republika „objednají zakázku“, musí za ni zaplatit všem stejně. V opačném případě jde o diskriminaci. Nedokážu si představit, že budeme podporovat pro přímé platby jen například 400 hektarů a daný zemědělec bude plnit environmentální povinnosti na 2000 hektarech. V Německu spočítali náklady na plnění těchto povinností ve výši 315 EUR na jeden hektar zemědělské půdy a pokud Evropská komise hodlá environmentální povinnosti zemědělců navýšit, budou tyto náklady ještě vyšší. Pokud bych tato čísla převedl na onen podnik s 2000 hektary, tak by musel z vlastního provozu pokrýt vícenásobné náklady 12 milionů korun. Opravdu si někdo myslí, že je to možné?

Co by pro české farmáře znamenalo, když by dotace byly pro ně zastropovány, jak navrhuje budoucí Společná zemědělská politika?

Jednoznačně katastrofu. Uvědomme si, že drtivá většina již dnes nedostatečně živočišné výroby je provozována hlavně středními a většími zemědělskými podniky. V případě zastropování přímých plateb se budou muset podniky chovat tržně a omezí nákladově nejnáročnější činnosti, což je právě živočišná výroba. Přijdeme tak o další zdroj organické hmoty v půdě a o další hektary pícnin. Naopak budeme mít více hektarů obilovin a olejnin. To opravdu chceme? Ale bude to mít i další negativní dopady například na potravinářský průmysl. Ten bude muset daleko více surovin dovážet, což si například u mléka dokážu

jen těžko představit. Navíc je zastropování plateb diskriminační. Proč bychom měli upřednostnit zemědělce hospodařícího individuálně na 400 hektarech namísto člena družstva, který se rozhodl hospodařit nikoliv samostatně a vstoupil se svými 10 hektary do družstva? Vždyť on to udělal právě proto, aby překonal svoji nevýhodu malé výměry a my bychom ho dnes za takovéto správné rozhodnutí potrestali. Kde je rovnost a férovost?

Platí, jak tvrdí přírodovědci a odborníci, že čím víc bude menších farem, tím lepší bude krajina, a tedy i životní prostředí?

Toto tvrzení ale vychází z předpokladu, že více menších zemědělců rovná se více menších políček, více plodin, a tím pádem větší biodiverzita. To je ale možné zajistit i prostřednictvím větších zemědělců. Jít cestou, že rozbijeme větší podniky, je ekonomický nesmysl. Naopak je můžeme využít k dosažení tohoto cíle. Mimochodem v zemědělství pracuje stále méně lidí. Já nevidím ty zástupy nových zemědělců, kteří by u nás chtěli začít hospodařit. Všude ve světě, i v Evropě, se zemědělská výroba koncentruje. To je vidět na vývoji počtu farem i průměrné velikosti ve všech zemích Evropské unie, ale i mimo ni. V současné podobě funguje české zemědělství několik desetiletí a ve srovnání s okolními státy na tom z hlediska sucha, vodní i větrné eroze, výnosech, užitkovosti zvířat a péče o zvířata rozhodně nejsme špatně. Naopak. Z hlediska vodní eroze jsme plně srovnatelní s okolními oblastmi s podobnými podmínkami. Suchem trpíme stejně jako ostatní země, ale s výrazně nižšími finančními požadavky.

Co si myslíte o pověsti českých zemědělců a oboru jako takového v naší společnosti?

Je značně nedocenený a veřejnost podléhá mnoha mýtům, někdy mě napadá až lžím. Bohužel se zemědělství stalo předmětem boje mnoha skupin a je to celé akcelerováno politickým bojem. A tak stačí kusá informace k vyvolání hysterie. Bez znalosti faktů, bez odborných znalostí, bez znalosti souvislostí.

Je podle vás něco, čím už zemědělci často přispívají krajině a veřejnost o tom obvykle ani neví?

Jde o nové technologie používané při péči o půdu. Velký stroj má sice větší hmotnost,

ale půdu díky optimální velikosti pneumatik nebo pásů méně utuží a potřebuje méně přejezdů. Z mnoha technologií prokazatelně přispívajících k zadržování vody můžeme jmenovat konturové hospodaření, pásové zpracování půdy a setí, používání stálých kolejových řádků. Máme jednu z nejnižších spotřeb pesticidů z produkčních zemí v Evropě a stále ji snižujeme. Snažíme se zlepšovat i v boji s erozí. Bohužel více „táhnou“ katastrofické zprávy, které se ale velice často liší od skutečnosti.

Doporučil byste mladým lidem práci v zemědělství? Pokud ano, co byste jim poradil, bez čeho se neobejdou?

Jednoznačně ano. Jde o obor, který se nebyvale rozvíjí a kvůli nutnosti znalostí z oblasti přírodních věd, strojírenství, výpočetní techniky je náročnou, nicméně naplňující prací. Zemědělství patří k velice dynamickým oborům na poli digitalizace a robotizace. To, co se v jiných oborech zkouší, se v zemědělství již běžně používá. Podle mě je ze všeho nejdůležitější, aby měli mladí lidé chuť a zájem se učit a měli k zemědělství kladný vztah.

Mají Češi zájem o tuzemské výrobky? Ocení jejich kvalitu?

Zájem o tuzemské výrobky sice roste, ale jde o pozvolný růst. Věřím, že tento zájem poroste i do budoucna. Vnímám také zájem obchodníků o větší prodej českých a regionálních potravin. Při jejich výběru by si měl každý uvědomit ještě další důsledky. Koupí místního výrobku snižujeme vzdálenosti, a tím potřebu transportu na velké vzdálenosti a tím snižujeme emise, podpoříme českou krajinu a podobně. Nezanedbatelné není ani ekonomické hledisko. Částka utracená za český výrobek znamená, že zůstane v tuzemské ekonomice. Koupí dovezené potraviny podpoříte zahraničního zemědělce, zahraničního zpracovatele a často i zahraničního obchodníka. A z částky utracené za dovezené potraviny zůstane v české ekonomice jen zhruba desetina. Co se týká kvality, naši potravináři dokážou udělat velmi kvalitní produkty a stále se snaží je zlepšovat. Podívejte se například na zavádění cechovních norem, to je jednoznačně správná cesta.

OPERAČNÍ PROGRAM RYBÁŘSTVÍ 2014–2020

130 milionů v OP Rybářství čeká i na váš projekt

Čas na podání žádosti máte do 29. října

S vyplněním žádosti pro 16. výzvu
OP Rybářství 2014–2020 vám
pomůže aktualizovaný průvodce na

eagri.cz/opr

ROZVOJ VENKOVA

STATEK, KTERÝ POMÁHÁ

Sociální zemědělství u nás na mnoha místech úspěšně funguje již několik let. Pozoruhodný je příběh Květné Zahrady nedaleko Poličky, odkud se mladí lidé vracejí do běžného života.

Farma Květná se zaměřuje na sociální začleňování ohrožených dětí, mládeže i celých rodin, a to prostřednictvím Domu na půli cesty. Hospodaření se orientuje na rostlinnou i živočišnou výrobu, produkci sýrů, moštů nebo ovoce sušené podle tradičního způsobu. Dále připravuje obědy pro veřejnost a spolupracuje také při přípravách přednášek, školení či rehabilitací lidí se zdravotním postižením. Celkem obhospodařuje 12 hektarů polí a 2 hektary zahrad a sadů.

Pro chod ústavu je finanční podpora stěžejní. Statek čerpal dotace z evropských strukturálních fondů. „Finanční pomoc jsme využili na naše projekty z Operačního programu zaměstnanost, na infrastrukturu sociálních služeb jsme čerpali peníze z Integrovaného regionálního operačního programu a na vybudování sušárny ovoce, moštárny a výroby povidel a marmelád jsme využili podporu z Programu rozvoje venkova. Několik projektů jsme realizovali a realizujeme ve spolupráci s Místní akční skupinou Poličsko,“ říká zakladatel hospodaření Ferdinand Raditsch. Důležitým zdrojem pro statek jsou také granty a dotace soukromých nadací a nadačních fondů.

„Ředitel Květné Zahrady Raditsch s námi aktivně spolupracuje od počátku při zpracování strategie Místní akční skupiny, a to především v oblastech sociálních služeb a v oblasti zemědělské. Spolupracuje se nám s ním velmi dobře,“ popisuje spolupráci Petra Martinů, manažerka Místní akční skupiny Poličska. Počet obyvatel na statku se mění.

„V Květné Zahradě nyní pracuje 34 osob, včetně lidí, kterým poskytujeme podporu. V Domu na půl cesty Květná poskytujeme podporu třinácti mladým lidem ve věku od 18 až 29 let. V rámci projektů zaměřených na zaměstnávání osob obtížně umístitelných na trh práce, včetně osob se zdravotním omezením, podporujeme dvanáct lidí,“ přibližuje sociální aktivity Raditsch.

Do budoucna se na farmě chtějí více zaměřit na oblast výchovy a vzdělávání dětí a pedagogů. V oblasti sociálního podnikání budou nadále poskytovat sociální služby mladým lidem z ulice, těm, kteří opouštějí zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a také těm, kteří odcházejí z pěstounské a obdobné péče.

VÝBĚR ZPRÁV

STRUČNĚ V ČÍSLECH

Rekordní návštěvnost zemědělské výstavy Země živitelka a také rozšíření ploch léčivých rostlin... Měsíc v řeči čísel.

66 000 000 000

korun získali zemědělci, lesníci, potravináři a vodohospodáři v loňském roce z národních a evropských zdrojů. To je nárůst o 8,4 % oproti předešlému roku. Podpory, které šly loni do zemědělství, dosáhly téměř 14 tisíc korun na jeden hektar zemědělské půdy.

123 017

lidí navštívilo mezinárodní výstavu Země živitelka v Českých Budějovicích. Je to nejvíc od roku 2003, odkdy je výstava šestidenní. Loni na ni přišlo 115 697 lidí. Příští rok chtějí pořadatelé přilákat více návštěvníků z Německa a Rakouska. Součástí programu bude i připomínka 60 let českých zemědělských výstav.

3 558

hektarů polí loni zabíraly léčivé rostliny. Největší podíl má ostropestřec mariánský, s velkým odstupem následuje heřmánek, máta peprná a meduňka.

1 600 000 000

korun letos dostanou farmáři na zlepšení životních podmínek v chovech hospodářských zvířat. Peníze jsou určeny například na lepší ošetřování končetin dojníc, chlazení stájí v létě nebo zvětšení plochy pro selata. Pro lepší péči o zvířata poskytuje MZe mimo finančních podpor také odborné a metodické poradenství. Pro chovatele pořádá semináře a vzdělávací akce, při kterých se snaží do praxe přenášet nejnovější poznatky z chovu zvířat.

55 000 000

stromků hodlá letos vysázet státní podnik Lesy České republiky. Obnovu lesů považuje podnik za prioritu. Výsadbu zvýší o pětinu, tedy na 55 milionů kusů z loňských 46 milionů.

2 450 000 000

korunami přispělo Ministerstvo zemědělství na vodní hospodářství. Společně s Ministerstvem životního prostředí a Ministerstvem dopravy pak celkově poskytlo částku 6,8 miliardy korun. Šlo jak o národní, tak i nadnárodní dotační programy.

TV POŘAD

ČUNDR PO ČESKÉM VENKOVĚ

Přiblížit tradiční hodnoty a výhody života na vesnici, ale také zastavit vysídlování venkova chce nový televizní cyklus „Trvalé bydliště – VENKOV“, který připravila Agrární komora ČR za finanční podpory našeho resortu.

Cílem seriálu je přispět k omezení vyliďňování venkova a zejména odchodu mladých kvalifikovaných sil. Na příkladech rodinných farem, ale i velkých zemědělských podniků, ukazuje, že venkov není útočištěm někoho, kdo nemá dostatečné vzdělání, ale naopak. Jde o nový směr pro mladé vzdělané lidi, kteří mají možnost postavit se na vlastní nohy a prosadit se v mnoha atraktivních oborech.

Premiérový díl vysílá vždy v pátek ČT2 od 17:55 hod., 1. repríza je v pondělí od 19:25 hod., 2. repríza ve středu od 14:25 hod.

Kde se čističky využívají?

1. Včelařství - Cihlářovi, Včelí farma (premiéra 6. září, [archiv](#))
2. Slepice a vejce - Dvořákoví, Statek Dvořák (premiéra 13. září, [archiv](#))
3. Jahody - Hančovi, Jahodárna Vraňany (premiéra 20. září, [archiv](#))
4. Prasata - Horákoví, Farma Horák premiéra 27. září, [archiv](#))
5. Květiny - Nachlingerovi, Azalea Chlumec
6. Kozí farma - Dobrovolní, Ratibořice
7. Levandulový statek Bezděkov - Lukáš Drlík a Veronika Pejšová
8. Zelenina - Hankovi a Smotlachovi, Polabí
9. Olejiny - Mikolášovi, Lupofyt Chrástany
10. Agronom - Jiskrovi, Agro Jesenice
11. Chmel a pivo - Vostřelovi, Blšansko
12. Mléčný skot - Drsovi, Farma Drs, Tábořsko
13. Víno z jižní Moravy - Skráškoví, Perná na Pálavě
14. Ovocnářství - Žertovi, Ovocné sady Bříství
15. Precizní zemědělství - Heroutovi, Krásná Hora
16. Lesnictví - Pechovi, lesníci z Křivoklátska

